

Siyaset ve Ahlak: Kirli Eller Sorununa Etik Çözümler

Hasan Ünder

Prof. Dr.
hasanaliunder@gmail.com

Öz: Bu çalışma siyaset ve ahlak ilişkisi üzerine bir analizle başlar. Ardından ahlak ve politika arasında kurulabilecek ilişkisel olasılıklar tartışılır ve ahlak ile politika arasındaki çatışma durumları değerlendirilir. Sonra hem çeşitli yaklaşımların belirtilen çatışma durumlarının üstesinde gelme yolları tartışılır hem de deontolojinin ortaya çıkan çatışma durumlarına karşı ne şekilde revize edilebileceğine yönelik görüşler değerlendirilir. Son olarak deontolojik yaklaşımın politik eylemin kesin sınırlayıcısı olarak benimsenmesi gerektiği düşüncesini savunarak tamamlanır.

Anahtar kelimeler: Deontoloji, faydacılık, siyasal realizm, sonuççuluk, çoğulculuk

Politics and Morality: Ethical Solutions to the Problem of Dirty Hands

Abstract: This article begins with an analysis on the relation between politics and morality. Then, it discusses relational possibilities between the two and presents conflicting situations arising from such possibilities. Later, while discussing alternative solutions to the conflicting situations provided by various approaches, it also comments on how to revise deontological approach with regard to the conflicting situations. Last, it finalizes by arguing for accepting deontology to be exact limit to political actions.

Keywords: Deontology, utilitarianism, political realism, consequentialism, pluralism

Giriş

Siyasetçileri biraz dikkatli gözleyen herkes bilir ki genellikle onlar, sık sık verdikleri sözleri tutmazlar. Dün olmaz dedikleri bir önerinin yarın bayraktarlığını yapabilirler. Apaçık söyledikleri bir şeyi yalanlayabilirler veya sözlerinin yanlış anlaşıldığını söyleyebilirler. Bir politikacının gerçekten ne düşündüğünü, ne yapmak istediğini anlamak zordur. Rakiplerine veya kendilerinden olmayanlara karşı —elindeki araçlara göre— tehdit, şantaj, iftira, hakaret, demagoji araçlarını; polis ve hukuk aracını, gizli servis araçlarını, maddi ve manevi yaptırımları kullanabilirler. İnsanların özel hayatlarına girip sırlarını ifşa edebilirler. Bu tür eylemler, olağan ahlak anlayışımızla açıkça karşıtlık içindedir.

Şüphesiz herkes ve her meslekten insanın zaman zaman ahlakın taleplerine uymadığı durumlar olmuştur ve olmaktadır. Fakat ahlakla ilişkileri söz konusu olduğunda sıradan insanla politikacı —özellikle devlet iktidarını kullanan veya etkileyen politikacı— arasında önemli farklar da vardır. Birincisi, politikacı sıradan insana göre ahlakın gereklerini daha sık bir kenara bırakır. İkincisi, sıradan insanın gücü sınırlı olduğundan ahlaka aykırı eylemlerinin etkisi de sınırlıdır, fakat politikacı devletin muazzam şiddet araçlarını kullanma yetkisine sahip olduğundan onun eylemlerinin etkisi çok daha büyüktür. Dolayısıyla ahlakın politika üzerinde etkisiz kalmasının sonuçları vahim olabilir ve —örneğin, ABD ve müttefiklerinin "Saddam'ın elinde kimyasal ve biyolojik silahlar var" yalanına dayanarak binlerce, milyonlarca insanın ölümüne yol açmalarında olduğu gibi— olmuştur da.

Dolayısıyla siyasetçinin ahlakla ilişkileri büyük önem arzemiştir ve düşünce tarihinde de üzerinde çok durulan bir konu olmuştur. Sorun kısaca şöyle özetlenebilir: (1) ahlakla çatışma siyasetin doğasından mı kaynaklanır? Lord Acton'un dediği gibi, iktidarın politikacının ahlakını bozması, Sartre'ın deyimi ile "ellerini kirletmesi" kaçınılmaz mıdır? (2) Eğer siyasetçi, siyasetçi olarak ellerini kirletmekten kaçınmayacaksa siyasetçiye ahlaksız demek haksızlık değil midir? Bu sorulara ahlakın gereklerine öncelik veren düşünürler, siyasetçinin ahlakın taleplerine göre karar vermesi ve eylemesi gerektiğini savunurken, siyasetin gereklerine öncelik veren düşünürler de siyasetin ve siyasetçinin en azından bazı durumlarda ahlakın taleplerinden muaf tutulması gerektiğini savunmuşlardır. Aşağıda (1) siyaset ile ahlakın çatışmasının kaçınılmaz olup olmadığını, (2) siyasetin taleplerine öncelik verenlerin önerilerini ve (3) bu önerilerin bir değerlendirmesini yaparak kendi önerimizi sunacağız.

Siyaset ve Ahlak

Politika ve politikacı kimdir? Max Weber (2004, s. 133) politik eylemi, "Devletler arasında ya da devlet içindeki gruplar arasında iktidarı paylaşma veya iktidarın dağılımını etkileme çabası" olarak tanımlar. Fakat politika sadece bir iktidarı maksimize etme oyunu değildir. İktidarın kendisi için kullanılacağı bir amaç da vardır. Politik eyleme girişen biri, iktidarı kendi başına amaç olarak görebilir. Fakat onu bir ideali, etik açıdan daha "iyi" veya "yüce" görülen amaçları ya da davaları gerçekleştirmek —örneğin, özgürlüğün, eşitliğin, hak ve adaletin, demokrasinin hüküm sürdüğü, sömürünün olmadığı bir dünya yaratmak;

Tanrı'nın iradesini hakim kılmak, kötülüğün kökünü kazımak veya insanların refah ve mutluluğunu artırmak— için bir araçtır. “İktidar için iktidar” diyen veya iktidarı etik açıdan iyi sayılmayan amaçlar için isteyen ve kullanan politikacı, neresinden bakılırsa bakılsın, savunulamaz bir politikacıdır. Bu nedenle Weber'in politik eylem tanımına “iyi görülen bir amaç için” ibaresini eklersek daha tam bir tanım elde etmiş oluruz. Biz de burada siyasetten iyi sayılan amaçlar için iktidarı etkilemeye, paylaşmaya, artırmaya, kullanmaya dönük eylemleri anlıyoruz. Bununla birlikte, iktidar önemlidir; başkalarına meşru olarak buyurma, onlara istemedikleri şeyleri bile yaptırma, hükmetme yetkisi ve bunun için şiddeti kullanabilme imkanı verir. Bu nedenle iktidara veya onu etkileme gücüne sahip olmak nihai ya da uzak amaçları hayata geçirmenin olmazsa olmaz koşuludur. İktidar olmazsa politikacı etkisiz bir aktördür. Sartre'ın Kirli Eller'inin kahramanı Höderer'in de dediği gibi, “parti iktidara gelmek için vardır.” Kamuoyunun gözünde “iktidara gelmek istemeyen politikacı” ifadesi bir oksimorondur.

Ahlak denince normal olarak anlaşılan ise felsefede genellikle deontoloji, kural ahlakı veya ödev ahlakı gibi adlarla anılan ahlak anlayışıdır. Olağan ahlak anlayışımıza göre, (1) bazı eylemler —örneğin, yalan söylemek, insanları kandırmak, verilen sözü tutmamak, insanları araç olarak kullanmak, başkasına ait şeyleri çalmak, masum insanları öldürmek veya onlara zarar vermek vb.— yanlıştır. Ahlaksal aktörler olarak bunları yapmamak ödevimizdir. (2) Amaçlar, araçları haklı çıkarmaz. Gerek kendimiz gerekse genel olarak toplum için iyi olarak kabul ettiğimiz amaçlara ulaşmak için de olsa bu yukarıdaki eylemleri yapmamalıyız. Çünkü bu tür eylemler, yol açtığı sonuçlardan bağımsız olarak yanlıştır. Deontolojik ahlak anlayışının önde gelen temsilcisi Kant'ın dediği gibi, “eylemin ahlaksal değeri, ondan beklenen etkide bulunmaz”, kendisiyle eylemin gerçekleştiği isteme ilkesinden dolayı değerli ya da değersizdir. (3) Ahlak buyruklarına politikacı dahil her normal insan, ahlaksal fail olma kapasitesine sahip her kişi uymak zorundadır. (4) Önceliklidir. Sonuçlarla ilgili veya ahlaksal olmayan hiçbir mülhaza (örneğin eylemin sonuçlarının arzu edilirliliği, eyleyenin kişisel eğilimleri) bu kuralları çiğnemeyi haklı çıkarmaz.

Ahlaksal buyruklar çeşitli temellere dayandırılabilir. Bu temel, Kant'ta olduğu gibi, pratik akıl; tek tanrılı dinlerde olduğu gibi, Tanrı veya Tanrı'nın vahyi; sezgilerimiz, doğal haklar öğretisi olabilir. Kaynağı ne olursa olsun, bu buyruklar politikacılar dahil insanların amaçlarına ulaşmak için giriştiği eylemlere —başka deyişle, amaçlara ulaşmak için kullanılacak araçlara— sınırlar getirir. Amaçlara ulaşmak için kullanılan bazı araçları ahlaksız, gayri meşrudur, kınanmayı hak eder.

Ahlak-Politika İlişkileri

Politikacının belirli bir amaç için iktidarı paylaşmaya veya etkilemeye dönük eylemleri ile deontolojik ahlak arasında mantıksal olarak dört tür ilişki olabilir. Bir eylem,

1. Hem ahlak hem de politika bakımından doğru olabilir;
2. Ahlak bakımından doğru, fakat politik bakımdan yanlış olabilir;
3. Ahlak bakımından yanlış, politik açıdan doğru olabilir;

4. Hem ahlaksal hem politik açıdan yanlış olabilir;

(1) durumu söz konusu olduğunda herhangi bir çatışma yoktur; çünkü ahlaksal bakımdan doğru olan eylem politik bakımdan da doğru, politik bakımdan doğru olan eylem ahlaksal bakımdan da doğrudur. (4) durumunda da sorun yoktur; çünkü zaten hem ahlaksal hem de politik açıdan kaçınılması gereken bir durumdur. Ahlakla politikanın talepleri (2) ve (3) durumlarında çatışır.

Buna rağmen, bu iki durumda da bir çatışmanın olmaması gerektiği ileri sürülebilir. Şöyle ki, ahlaksal doğru ile politik iyi öyle tanımlanabilir ki ikisi arasındaki ilişki analitik bir ilişki olabilir. Örneğin, ahlaksal doğruluğu, politik doğruluğun gerekli koşulu haline getiren bir tanım yapılabilir: “Bir eylem politik bakımdan doğrudur ancak o eylem deontolojik ahlak açısından yanlış değilse” şeklinde bir politik doğruluk tanımından hareketle politik bakımdan doğru bir eylemin ahlaksal bakımdan yanlış olamayacağı,—başka biçimde söylersek— ahlaksal bakımdan yanlış bir eylemin politik bakımdan da yanlış olduğu ileri sürülebilir. Hatta daha ileri gidilebilir ve ahlaksal bakımdan doğru olanı yapmanın politik bakımdan doğru olanı yapmanın yeterli koşulu olduğu bile ileri sürülebilir. Böylece, iyilikten (doğru eylemden) çıkan kötülüklerin gerçekte politik bakımdan kötülük olmadığı, kötülükten (yanlış eylemlerden) çıkan sonuçların da politik bakımdan iyi olmadığı ileri sürülebilir. Örneğin, politikayı uygulamalı hukuk, ahlakı da teorik hukuk olarak gören Kant (1960, s. 38) bu yönde düşünür.

Yine, aşağıda deontolojik ahlaka alternatiflerden söz ederken üzerinde duracağımız sonuççu bir ahlak anlayışını temele alarak, ahlaksal doğruluğu politik bakımdan iyi gördüğümüz şeye göre tanımlayabiliriz. Örneğin, “bir eylem ahlak bakımından doğrudur ancak ve ancak o eylem politik bakımdan yanlış değilse” şeklinde bir tanımdan, politik olarak doğru olanı yapmanın ahlaksal bakımdan da doğru ve politik bakımdan yanlış olanın ahlaksal bakımdan da yanlış olduğu sonucu analitik olarak çıkar. (Kuşkusuz bu tanım deontolojik ahlakı değil, sonuççu veya teleolojik ahlakı varsayar.) Burada da politik bakımdan doğru olanı yapmak, yanlış olanı yapmamak yeterlidir. Bu, politik bakımdan iyi sonuca götüren eylemin ahlaksal bakımdan yanlış olması veya politik bakımdan yanlış olan bir eylemin ahlaksal bakımdan doğru olması gerçek değil, görünüştür demektir. Böylece deontolojik ahlak açısından yanlış olan eylemler, politik bakımdan iyi sonuca götürmesi koşuluyla, ahlaksal bakımdan da doğru hale gelir. Bu durumda eller ancak, politik bakımdan yanlış eylemlerle kirlenir.

(2) ve (3) durumlarındaki çatışma, ahlaksal doğru ile politik doğru birbirinden bağımsız olarak tanımlanınca ortaya çıkar. Böyle durumlarda ahlak ve politika, her zaman değil, fakat bazı durumlarda, politikacıdan karşıt eylemler talep eder. Örneğin, (2) durumu söz konusu olduğunda, deontoloji, politikacıya “Ahlaksal bakımdan doğru olanı yap” derken, politika “Politik açıdan yanlış olanı yapma” diyecektir. Yine (3) durumunda da ahlak, “Ahlaksal bakımdan yanlış olanı yapma” derken, politika “Politik bakımdan doğru olanı yap” diyecektir.

Siyasetin Taleplerine Öncelik Verenlerin Argümanları

Felsefe veya daha genel olarak düşünce tarihinde, sayıları ve önemleri azımsanmayacak birçok düşünür politikanın her zaman değil, fakat bazen ahlakla çatıştığını kabul eder. Böyle çatışma durumlarında Kant gibi ahlakçılar politikacının ahlakın taleplerine göre davranması, "siyasetin hukukun önünde diz çökmesi" gerektiğini savunurken siyasal realist olarak adlandırılan diğerleri ise ahlakla politikanın taleplerinin çatıştığını kabul etmişler ve sıradan insanların değil, fakat politikacıların çatışma durumlarında normal ahlak anlayışının dışına çıkabileceklerini savunmuşlardır. Örneğin, Platon, Batıda siyaset felsefesinin ilk temel eseri diyebileceğimiz Devlet'inde (1971, 382c-d; 414b-415c, 389b-c; 459c-460a), Sokrates'in ağzından vatandaşlara yalanı kesin bir biçimde yasaklarken yöneticilerin, devletin çıkarları için pekala yalan "ilacını" kullanabileceklerini belirtir. Ona göre nasıl adalet bazen aldığını geri vermemeyi gerektirirse, bazen büyük yalanlar söylemeyi de gerektirir. Bir başka ve ünlü düşünür de, düşünce tarihinde politikacıya normal ahlak anlayışı karşısında tam bir serbestlik veren Machiavelli'dir. Politikacının ahlakla ilişkileri konusunda görüşleri nedeniyle bir insana "Makyavelist" demek, amacına ulaşmak için bütün ahlak kurallarını çiğnemeye, bütün zulmü ve haksızlığı yapmaya hazır, hilekar, iki yüzlü biri demektir. Machiavelli, Türkçeye Hükümdar (1984) adıyla çevrilen hacmi küçük, siyasal düşünce tarihinde etkisi büyük eserinde, politikacının başlıca amacının siyasal iktidarı kazanmak, sürdürmek ve artırmak olması gerektiğini ileri sürer. Bu amaç için prensler tarafından kullanılacak yöntem ve teknikleri anlatır, iktidara yeni gelmiş bir prene başarılı olması için öğütler verir. Machiavelli, kuşkusuz, prene olağan ahlak kurallarını çiğnemeyi bir kural haline getirmesini önermez. Gerektiğinde çiğneyebilirsin ve çiğnemelisin, der. Örneğin, hükümdar, insanları göç ettirebilir, onların mallarına ve mülklerine el koyabilir. İstediklerini zengin edebilir. Muhafiflerini, halkın nefretine yol açan işlerde kullandığı yardımcılarını veya suçsuz insanları topluca veya tek tek öldürebilir. Şehirleri yıkıp, talan edebilir. Yurttaşlarıyla veya diğer devletlerle ilişkilerinde yalan söyleyebilir, verdiği sözü tutmayabilir, aldatabilir, hile yapabilir, dostlarına ihanet edebilir, dinsel inanç ve duyguları istismar edebilir, dine aykırı davranabilir. Machiavelli'nin en önemli öğütlerinden biri de bunları yaparken ahlaklı, erdemli ve dindar "görünmeye" özen göstermesidir, yani iki yüzlü olmasıdır.

Çatışma Kaçınılmaz mı?

İnsanların iradesinin özgür olduğunu, davrandıklarından farklı biçimde davranabileceklerini varsayarsak, çatışma kaçınılmaz değildir. İnsanlar pekala sonuçların politika bakımından iyi olup olmamasına bakmaksızın deontolojik ahlaka uygun davranabilirler. Sorun iyi politik sonuçlara ulaşmak için bazen ahlak ilkelerini çiğnemenin zorunlu olup olmadığıdır. Yukarıda gördüğümüz gibi, Kant gibi filozoflar politikayı ahlaka bağımlı olarak tanımlar. Fakat Machiavelli geleneğini sürdürenler, politikanın deontolojiden bağımsız kendi standartları olduğunu savunurlar ve iyi politik sonuçlar elde etmek için zaman zaman deontoloji ile çatışmanın kaçınılmaz olduğunu ima ederler. Örneğin, Kirli Eller adlı oyununda, Komünist Parti'nin lideri Höderer'e sordurduğu "Ne sandın? İdare mekanizması masum olarak yürütülür mü sanıyorsun?" şeklindeki retorik

soru, Sartre'ın iyi amaçlar için deontoloji açısından yanlış ya da "kirli" araçlar kullanmanın kaçınılmazlığını kabul ettiğini gösterir. Fakat Sartre "elleri kirletmenin" niçin kaçınılmaz olduğunu açıklamaz. Bu konuda bir açıklama verenler, ki açıklamaların hepsi itiraza açıktır, genellikle empirik genellemelere başvururlar ve bunu açıklamak için insan doğasındaki kötülüğe ilişkin bir kurama dayanırlar. Machiavelli, bazı durumlarda ahlakça kötü araçlar kullanmanın gerekliliğini savunurken—Thomas Hobbes, Max Weber ve Hans J. Morgenthau gibi siyasal realistler tarafından genellikle paylaşılan— başlıca gerekçesi insan doğasının kötülüğüdür. Ona göre insanlar (hem uyruklar hem yabancı devlet adamları) genellikle basit, nankör, değişken, iki yüzlü, tehlikeden kaçan, çıkarlarına düşkün yaratılıştadırlar. Zorunlu oldukları zaman iyi davranırlar, zorunlu olmadıkları zaman kötü olarak karşımıza çıkarlar. Verdikleri sözde durmazlar. Machiavelli'nin (1984, s. 74-75) argümanı özetle şudur: Olanla olması gereken arasında o kadar büyük bir mesafe vardır ki, insanların çoğunun kötü olduğunu görmezden gelip her zaman iyi olacağım diyen kişi kendi sonunu hazırlar. Bu nedenle, kötü insanlar arasında kendini korumak isteyen hükümdar, nasıl iyi olunmayacağını da öğrenmeli ve koşullara göre bu bilgiyi kullanmayı bilmelidir. Doğruluk, dürüstlük, cömertlik, bağışlayıcılık, sevgi, güven gibi bazı özellikler olması gereken açısından erdem gibi gözükür fakat politik açıdan yıkım getirir; acımasızlık, yalan, ikiyüzlülük gibi bazı özellikler kusur gibi gözükür fakat politik açıdan iyi sonuçlara yol açar. Machiavelli, genel olarak insan doğasının kötü olduğundan bu sonuçları çıkardıktan sonra, bazı insan gruplarının daha da bozulmuş ve yozlaşmış olabileceğini ve böyle durumlarda hükümdarın artık iyi olmak istese bile iktidarını elde tutmak için iyi olamayacağını ileri sürer. “Çünkü tutunmak için ihtiyacınız olduğunuzu düşündüğünüz topluluk —ister halk, ister asker, isterse seçkinler olsun— yozlaşmış ise onun suyuna gitmek zorundasınız. İyilik yapmak özgürlüğünüz kalmamıştır” (Machiavelli 1984, s. 92).

Diğer realistler bunlara fazla bir şey eklemesler. Fakat Max Weber (2004), “Meslek Olarak Siyaset” adlı makalesinde argümanı bir miktar ayrıntılandırır. Onun argümanı şöyle özetlenebilir: (1) İnsan doğası kötüdür, liderlerin belirli iyi amaçları vardır fakat çevresinde toplananların ve izleyicilerin hemen tümü ahlak açısından aşağı, çıkarları peşinde olan kişilerdir. Siyasetçi hesaplarını yaparken insanları olduğu gibi kabul etmelidir; onun insanların iyiliği ve mükemmelliği konusunda varsayımda bulunmaya hakkı yoktur. (2) Politikanın merkezinde güç ilişkileri ve güç konusunda rekabet vardır. (3) Dünyanın irrasyonel olduğu empirik bir olgudur, yani "iyiliğin ancak iyilikten ve kötülüğün ancak kötülükten doğabileceği sözü doğru değildir, genellikle bunun tersi doğrudur," (4) yani kötülükten iyilik, iyilikten kötülük çıkacağı doğrudur. Siyasetçi eylemlerinin görülebilir ve hesaplanabilir sonuçlarından sorumludur ve sonuçların sorumluluğunu başkasına yükleyemez, kendisinin sorumlu olduğunu kabul etmek zorundadır. Weber'in politikacısı, iyi olan davasını genel olarak kötü insanlarla ve olağan ahlak açısından kötü olan fakat hiçbir biçimde başarıyı garanti etmeyen araçları kullanarak gerçekleştirmek zorunda olan trajik bir kahramandır.

Morgenthau'ya (1948, s. 163-168) göre insanlar doğaları gereği bencildir ve “güce düşkün”dür. İnsanları kötü yapan kurumlar değildir, tersine kötü kurumlar insanın doğal

kötülüğünün sonucudur. Özellikle dış politikada anarşik bir durum hakimdir. Başlıca aktörlerin devletler olduğu uluslar arası ilişkilerde belirleyici olan şey, kuvvettir. Her devlet kendi çıkarını tanımlamakta ve onu gerçekleştirmek için çalışmaktadır. Bu koşullarda ancak güçlü olanlar ayakta kalabilir. Her devlet kendi bekasını, çıkarlarını güvence altına alma sorumluluğu ile karşı karşıyadır.

Machiavelli'nin, Rousseau'nun ve Molier'in politikada ikiyüzlülük konusundaki görüşlerini inceleyen Ruth Grant da deontoloji açısından yanlış olan ikiyüzlülüğü politikada, siyasal ilişkilerin doğasının kaçınılmaz kıldığını ileri sürer. Grant'a (1999, s. 2-3) göre ikiyüzlülüğün kaynağı, insan doğasının siyasal yaşamın gereklerine uygun olmamasıdır. Çünkü, siyasal ilişkiler gönüllü işbirliği ve güven gerektiren bağımlılık ilişkileridir. Fakat insanların çıkarları çatıştığından güven ve işbirliğini sağlamak zordur. Bu zorluk da ikiyüzlülük yönünde "muazzam" bir baskı yaratır. Bu yüzden "ikiyüzlülük siyasal yaşamın düzenli bir özelliğidir ve genel etik bir problem olan ikiyüzlülük ve dürüstlük problemi en tipik politik bir problemdir."

Kirli Elleri Temizleme Girişimleri

Yukarıda temel özelliklerini belirttiğimiz eylemin sonuçlarını —en azından birinci derecede — hesaba katmayan, ahlak kurallarını mutlak olarak alan ve etik olanın öncelikli olduğunu ileri süren deontoloji ile politikacının çatıştığı açıktır ve siyasal realistlere göre bu çatışma kaçınılmazdır. Politikacı, ya ahlaksal bakımdan yanlış eylemi ya da politik bakımdan doğru eylemi yapma gibi iki bağdaşmaz seçenekle karşı karşıya kaldığında ne yapmalıdır? Kant gibi mutlakçı deontolojistlerin yanıtı açıktır. Onlara göre, insanlar ahlaksal bakımdan doğru olanı yapmalıdır. Kant (1993, s. 65), evindeki konuğunu öldürmek niyetiyle kapına gelmiş birisine bile doğruyu söylemek gerektiğini savunur. Ona göre "doğruyu söylemek, aklın, ne olursa olsun hiçbir yararlılık gözetmeyen kutsal ve koşulsuz bir biçimde emreden yasasıdır." Önemli olan, ödevdir. Çünkü, eylem, yukarıda belirttiğimiz gibi, onunla ulaşılabilecek erekten dolayı değil, kendisiyle eylemin gerçekleştiği isteme ilkesinden dolayı değerlidir. İkincisi, sonuçların uzun vadede, hatta kısa vadede ne olacağını tam olarak bilmek imkansızdır. Üçüncüsü, politikacının, ahlaksal buyrukları çiğnemek gibi bir ayrıcalığı yoktur. Son olarak, ahlaksal mülahazalar önceliklidir.

Fakat Kant'ın doğru eylemin sonuçlarını tamamen göz ardı etmesi de ahlaksal sezgilerimizle çatışır. Örneğin, doğruyu söylemek, konuğunun hayatına mal olacaksa, hala doğruyu söylemekte pek az insan ısrar edecektir. Çünkü, eylemin sonuçları kötüdür ve gerçekleşme olasılığı yüksektir. Sezgilerimiz, bize sonuçların da önemli olduğunu söyler. Ayrıca, çatışma kaçınılmaz ve siyaset toplumsal yaşam için gerekli ise, siyasetçinin görevi, politik bakımdan doğru olanı yapmaktır. Eğer siyasetçinin politik bakımdan doğru olanı yapmaları için bazı durumlarda deontolojik bakımdan yanlış olanı yapmalarını gerektiriyorsa, siyasetçilerin ahlaka aykırı eylemlerinden dolayı ahlaksızlıkla suçlanması da bir haksızlıktır. Siyasetçileri ahlaksızlıkla suçlamak, savaşta düşman askerini öldüren askeri katillikle suçlamak gibi olur.

Politik sonuçları önemseyen realistlerin deontolojik ahlaka karşı çıkışları da bu noktada

başlar. O andaki en iyi bilgimize göre, doğru söylemek yüzbin kişinin hayatına mal olacaksa veya yalan söylemek yüzbin kişinin hayatını kurtaracaksa, hala doğruyu söylemekte, hala yalan söylememekte ısrar edecek miyiz? Ahlak buyrukları karşısında yüzbin kişinin hayatının hiç mi önemi yok? Kant'a göre yoktur. O ahlaksal ödevin "gökkubbe yıkılsa bile" (fiat justitia, ruat coelum) yerine getirilmesi gerektiğini belirtir. Politik realizmi savunanlar ise, deontolojik ahlakın sonuçlar konusundaki bu duyarsızlığını eleştirirler. Doğru adına gökkubbeyi yıkmak ne kadar ahlaka uygundur?

Max Weber (2004, s. 188-190), "mutlak erekler ahlakı" (Gesinnungsethik) olarak adlandırdığı deontolojik ahlaka göre davrananların "ahlaki açıdan tehlikeli araçlar kullanan her türlü eylemi reddetmekten başka olanağı" olmadığını söyler. Weber bu etiğe göre davrananları sorumsuzlukla suçlar. Ona göre politikacı ise gökkubbe yıkılınca altında kalanların sorumluluğunu üstlenmek, hesabını vermek zorundadır. Dolayısıyla onun etiği "sorumluluk etiği"dir (Verantwortungsethik). Örneğin, Hıristiyan, bir yanağına vurulunca öteki yanağını çevir önerisine uyabilir. Fakat politikacı böyle yapmanın sonucunu düşünmek zorundadır. Politikacı öbür yanağını çevirirse, zalimi ödüllendirmiş olur.

Politik bakımdan iyi amaçların bazı durumlarda deontolojik açıdan yanlış eylemleri gerektirmesinin kaçınılmazlığı görüşü ve deontolojik etiğin de ahlaksal sezgilerimizle çatışması, yukarıda temel ilkelerini verdiğimiz mutlakçı anlamda bir deontolojik etiğin tüm tanımlayıcı önermelerinin revizyonuna veya reddine götürür. Deontolojinin ahlaksal olanın evrenselliğini, önceliğini veya mutlaklığını ılımlılaştırma önerilerinden sonuççu teorilerin benimsenmesi gibi devrimci önerilere kadar bir dizi alternatif ortaya atılır.

Deontolojinin Revizyonu

Çatışmanın varlığı kabul edilince ve ahlaksal bakımdan doğru eylemin sonuçları yıkıcı olunca, bazı filozoflar politikacının normal koşullarda deontolojik ahlaka uyması gerektiğini fakat belirli durumlarda —örneğin gökkubbenin yıkılacağı durumlarda— deontolojinin bir kenara bırakılması ve politikacının deontolojinin taleplerinden muaf tutulması gerektiğini savunurlar. Onlara göre, böyle durumlarda ahlaksal bakımdan doğru eylemde ısrar etmenin sorumsuzluk, kural fanatikliği ya da aptallıktır.

Mutlakçı deontolojiyi ılımlılaştırma ya da sonuçlara duyarlı hale getirme girişimleri arasında Nagel'in eşik deontolojisini, Walzer'in acil durumlar etiğini, rol ahlakını, Ross'un ilk bakışta ödevler etiğini sayabiliriz.

Kural fanatikliğinden kaçınmak için önerilen bir çare, örneğin Nagel (1979) tarafından savunulan, C. A. J. Coady'nin (2008, s. 82) deyişi ile "eşik deontolojisi"dir. Buna göre normal koşullarda amaçlara ulaşmak için kullanılan araçlara sınırlar getiren mutlak deontolojik ilkeler bir noktaya kadar zorlayıcıdır. Fakat deontoloji eylemin sonuçlarını görmezden gelemez. Eğer doğru olanı yapmanın veya yanlış olanı yapmamanın sonuçları vahim olacaksa deontoloji terk edilmelidir. Hangi durumlar vahim olduğunun net bir yanıtı olmasa da, vahamet sınırlarına girilen bir eşik vardır. Eşik, kişilere göre değişebilir olmakla birlikte, böyle bir eşik vardır. Örneğin masum bir kişinin öldürülmesi veya bir sanığa işkence yapılması yeteri kadarkişinin ölümden kurtarılmasına yol açacaksa, bir kişi

öldürülebilir. "Yeteri kadar kişi"nin miktarı belli değildir. Belki üç, beş, elli, yüz, bin, onbin, belki bir milyon, bir milyar kişidir. Bu öneri, deontolojiye uyarken sonuçların tartılması ve istisnai durumlarda sonuçların vahameti belirli bir sınıra eriştikten sonra uyulmaması anlamına gelmektedir. Eşik deontolojisinde temel sorun eşğin neresi olduğunun belirsiz olmasıdır.

Michael Walzer (1988) da "olağanüstü acil durumlar"da eşik deontolojisinin bir benzerini önerir. O da Nagel gibi deontolojik ahlak ilkelerinin her zaman yürürlükte olmasını savunur. Fakat "en temel değerler"in ve "topluluğun bekası"nın yakın bir tehdit altında olduğu durumlar olarak tanımladığı olağanüstü acil durumlarda –iş, topluma yönelik riskleri azaltmak veya ortadan kaldırmakla görevli– siyasal liderlerin tehlikeyi savuşturmak için eğer gerekiyorsa, en temel ahlak ilkelerini –örneğin masum insanların bile bile öldürülmemesi ilkesini– çiğneyebilmesi gerektiğini savunur. Örnek olay olarak da İkinci Dünya Savaşı'nda İngilizlerin Almanların moralini bozmak amacıyla bile bile askeri hedefleri değil, sivil Almanları öldürmesini ve tedhiş etmesini alır. Eğer böyle yapmak, Nazilerin zaferini önleyecekse "masumlar ya da siviller bile bile asla öldürülmemeli" ilkesinin çiğnenebileceğini savunur. Walzer'in önerisi, özetle, politikacının olağanüstü acil durumlarda Weber'in sorumluluk etiğine geçebilmesidir. Bu öneri de eşik deontolojisinin zayıflıklarını taşır. O da belirli bir noktadan sonra sonuççuluğa kayar. Hangi durumların olağanüstü acil olduğunu belirlemek de bir problemdir.

Politikacının görevi de, genellikle topluluğun ortak çıkarlarını, güvenliğini, refah ve mutluluğunu korumak olarak görülür. Örneğin, nasıl avukatlar, meslek etikleri gereği, müvekkillerini daha iyi savunabilmek için onlar aleyhine olabilecek verileri örtbas edebilirlerse, hatta onlar adına yalan söyleyebilirlerse, politikacılar da meslekleri gereği deontolojik ahlakın bazı kurallarını çiğneyebilirler. Bu görüşün zayıf tarafı, politik rolün kapsamının diğer mesleklerin –örneğin hukukçuların, hekimlerin– görevi gibi açık değildir. Bir politikacı kendisini insanların dindar olup olmamasından, kadınların kürtaj yaptırıp yaptırmamasından sorumlu olarak görebilir. İkincisi, ortak çıkar, amme menfaatinin tanımının belirsiz olması ve bu menfaatlerin ne zaman tehlikeye girdiğinin her zaman açık olmamasıdır. Son olarak, herkese –örneğin, Platon'un deyişi ile, yalan ilacını– kullanma ayrıcalığının tanınması gerekebilir. Eğer realistlerin dediği gibi insanların bencilliği politikacıların deontolojik ahlakın ilkelerini çiğnemelerine neden oluyorsa, herkes, her kurum kendi çıkarlarını korumak için bencil insanlar veya kurumlarla rekabet etmek zorundadır. Dolayısıyla herkesin ahlak kurallarını çiğneme hakkı vardır.

Deontolojik ahlakın önemli ismi Kant'a göre ödev ve yükümlülüklerin çatışması düşünülemez; çünkü onlar belirli eylemlerin nesnel ve pratik zorunluluğunu ifade ederler ve birbirine zıt iki kuralın aynı zamanda zorunlu olması imkansızdır. Buna karşılık David Ross (2007, bölüm 2), deontolojik görüş içinde olmakla birlikte, ödevlerin çatışabileceğini söyler. Ona göre insanın verilen söze ve hakikate sadık kalma, başkalarına verdiğimiz zararları tazmin etme, başkalarının bize yaptığı iyiliklere minnettarlık gösterme, mal ve hizmetleri tarafsız ve adil biçimde dağıtma, başkalarının iyiliği için çalışma, daha iyi bir

insan olmak için çalışma, başkalarına zarar vermeme ödevleri vardır. Fakat bunlar “ilk bakışta” ödevlerdir. Onların belirli durumlarda ağırlıkları farklıdır. Derinliğine düşünülünce bu ödevlerimiz birbiri ile çatışabilir. Bu çatışma durumlarında kişi en ağır basan ödevini, gerçek ödevini yapar. Politikacı da, ilk bakışta yapması gereken ödevini, —örneğin doğru sözlü olma ödevini— yapmasa da aslında ağır basan ödevine —topluluğun iyiliği, kamu menfaatini koruma, adalet vb.— göre davranmış olur ya da böyle davrandığı savunulabilir. Eşik deontolojisi, acil durumlar etiği ve rol etiği bu görüşün değişik versiyonları olarak alınabilir. Birincisinde görünüşte ödevin zararı belirli eşiği geçince, gerçek ödevimiz olmaktan çıkar. Daha büyük zararı önlemek asıl ödev olur. Diğerinde ise olağanüstü acil durumda daha büyük kötülüğü önlemek ödevimiz asıl ödevimiz olur. Üçüncüsünde belirli bir rolü icra edenler için, ilk bakışta ödevler asıl ödevleri olmayabilir.

Çoğul Değerlerin Karşılaştırılmazlığı

Deontoloji içinde kalarak politikacının ahlaksal olmayan davranışlarını mazur gösterecek girişimler (rol ahlakı, acil durumlar veya ödevlerin çatışması vs.) bir çelişkiye düşerler. Onlara göre, istisnai durumlarda politikacı ahlaksal bakımdan daha doğru olanı yapmak için, yanlışı yapar. Başka deyişle politikacı deontolojik ahlaka aykırı davranırsa uygun davranmış olur gibi bir sonuç çıkar. Fakat deontoloji içinde kalmak yine de politikacının üzerinde ahlaksızlık lekesini bırakır gibidir.

Hem çelişkiye düşmeyen hem de politikacıyı tam olarak temize çıkaracak stratejilerden biri de değerlerin çokluğu ve karşılaştırılmazlığı tezini ileri sürmek ve ahlaksal olanın önceliğini reddetmektir. İlhamını, Weber’in (2004, s. 225) dünyadaki politika, din, ekonomi, sanat, bilim ve teknoloji gibi çeşitli değer alanları her birinin kendi egemenlik alanı olan çoktanrılı dinlerin tanrıları gibi birbiriyle uzlaştırılmaz bir gerilim içindedir görüşünden alan bu tez, deontolojik ahlakın değerler sisteminin geçerlilik alanını sınırlar, politik alanın değerler sistemini, ekonomik alan gibi, onun dışına çıkarmak, deontolojik ahlakın değerleri karşısında özerkleştirir ve bu değer sistemlerinin karşılaştırılmayacağını —ya da ortak bir ölçü ile ölçülemeyeceğini ve hangisinin nesnel olarak daha iyi olduğunun söylenemeyeceğini— ileri sürer.

Bu görüş, ahlaksal mülahazaların diğer mülahazalar karşısında öncelik taşıması gerektiğini reddeder. Kişiler, sadece etik kaygılarla hareket etmeyebilirler. Estetik değerlerin peşinden gidebilirler, ünlü veya zengin olmak için çaba gösterebilirler, politik kariyer yapmak isteyebilirler.

Karşılaştırılmaz değerler çokluğunun bir versiyonu da karşılaştırılmaz ahlaksal değerlerin varlığını ileri sürmektir. Buna göre sadece bir tek ahlaksal değerler manzumesi ve bir tek ahlak yoktur, ahlaklar vardır. Isaiah Berlin (1980, s. 45), Machiavelli’nin önerilerinin ahlakla bir çatışma değil, farklı bir ahlak anlayışının ifadesi olduğunu ileri sürer. Ona göre Machiavelli ahlaktan bağımsız veya ahlaksız bir politikayı savunmamakta, farklı bir ahlak anlayışını savunmaktadır. Onun değerleri Perikles’in Atinasında, Titus Livius’un eski Roma Cumhuriyeti’nde bulduğu pagan değerlerdir. Bu değerlerin hakim olduğu bir toplum yaratmak için de insanlarda her ne yolla olursa olsun fakat özellikle

eğitim ve yasalar yoluyla —içsel bir moral güç, yüce gönüllülük, dinçlik, canlılık, cömertlik, sadakat, ortak çıkara saygı, yurttaşlık duygusu; güce, şan ve şerefe, vatanın genişlemesine adanma; disiplin, katılık gibi— belirli erdemlerin geliştirilmesi gerekir. Ahlaksızlık derken temele alınan değerler ise, Hıristiyanlığın yardımseverlik, merhamet, kendini feda etme, Tanrı sevgisi, düşmanı bağışlama, bu dünyanın nimetlerini küçümseme, ahret yaşamı, bireysel ruhun kurtuluşu gibi değerleridir. Bu iki değer manzumeleri birbirinden farklıdır ve karşılaştırılmazlar. İkisi de ahlakidir, fakat hangisinin daha ahlaksal olduğu söylenemez. Bir insan ikisinden birini benimseyebilir.

Böylece, Machiavelli'nin önerileri ahlaksızlık değil, başka bir ahlaktır. (Birçok önemli düşünür ya —Hegel gibi— Machiavelli'nin öğütlerini politik amaçlarını göz önünde tutarak ya da —Spinoza, Rousseau, Gramsci gibi— gerçek amacının halkı uyarmak olduğunu ve öğütlerini de prenslerin ne tür ahlaksızlıklar yaptığını halka anlatmak için bir araç olarak yazdığını savunmuşlardır.)

Sonuççuluk

Normal koşullarda ahlak denince anlaşılan bazı eylemlerin kendisi yanlıştır diyen deontolojik ahlaktır. Karşılaştırılmaz ahlakların olduğunu ileri sürenler çoğulculuğu kabul eder. Fakat faydacılar (utilitarianlar) ve pragmatistler, asıl ahlakın sonuççu (teleolojik) ahlak olduğunu ileri sürerler. Siyasal realistler ise deontolojik ahlakı kabul —hatta takdir— ederler, fakat onun geçerlilik alanını politikacıyı dışta bırakacak biçimde sınırlarlar. Onlara göre, politika deontolojik ahlak karşısında özerktir. Deontoloji, politikacı için bağlayıcı olmamalıdır. Onun için politik bakımdan iyi olanı gerçekleştirmek önceliklidir, iyiye götüren araç eylemler ise önemsizdir.

Sonuççuluk, eylemin kendisinin deontolojik ahlakın kurallarına uygun olup olmadığıyla değil, eylemin sonuçlarının amaçlarla ilişkisi üzerinde odaklaştırır. Basit bir yapısı vardır. Önce, ahlaksal olandan bağımsız olarak kendisi iyi olan bir durum belirlenir. Bu iyi bir kişinin veya en çok sayıda kişinin veya bir ulusun veya bir grubun en çok hazı, mutluluğu, güvenliği, ekonomik ve askeri bakımdan güçlü olması vb. olabilir. Belirli bir durumdaki doğru eylem de, alternatif eylemlerle karşılaştırıldığında, bu amaca götürme olasılığı en yüksek olan eylemdir. Mekanizma böyle tanımlandığında sonuççu ahlak teorilerinde amaca götüren araç-eylemin kendisinin ahlaksal bir değeri yoktur. Yalan söylemek, masumu öldürmek sonuçlarına göre iyi de olabilir, kötü de. Sonuççuluk açısından bakıldığında bir eylemi haklı çıkarmak için (1) amacın iyi olduğunun ve (2) araç eylemin amaca götürdüğünün gösterilmesi yeterlidir.

Machiavelli "İnsanların eylemlerinde (özellikle yargılayıcıları olmadıkları için hükümdarların eylemlerinde) sadece sonuçlarabakılır" (s. 84, vurgu benim) derken açıkça sonuççu bir ahlak çerçevesi içinde düşünür. Hatta onun "Doğru eylem en çok sayıda insana en çok mutluluk getirecek eylemdir" ilkesine bağlı bir faydacı olduğu bile söylenebilir. Faydacılığa yöneltilen en vurucu eleştiriyi, çoğunluğun iyiliği için bazı masumlara haksızlık yapılmasına izin verdiği şeklindeki eleştiriyi haklı çıkaran şu öneriyi de yapar:

Uyruğunu birlik ve beraberlik içinde tutmak isteyen bir hükümdar merhametsizlikle suçlanmaktan çekinmemelidir. Çünkü bütün ülkeyi altüst edecek soygun ve kıyıma yol açacak

düzensizliğe göz yummaktansa ibret verici bazı cezalandırmalarda bulunmak daha insani olacaktır. Hükümdarın ceza vermek için yapacağı kıyım çok az insana yöneliktir. Oysa düzensizliğin doğuracağı zarar tüm toplumu ilgilendirir. (Machiavelli 1984, s. 79)

Politikacının araçlardan değil, sonuçlardan sorumlu olduğunu savunan Weber de politikacı için uygun etiğin sonuççu bir etik olan sorumluluk etiği olduğunu savunur. Evrensel ahlak ilkelerinin devletlerin eylemlerine uygulanamayacağını ileri süren Hans Morgenthau'ya (1952, 2006) göre politikacının seçimlerine ve eylemlerine politik iyi olan ulusal beka amacı yön verir. O eyleminin deontolojik ahlakın ilkelerine uygun olup olmadığına bakmaz, "güç" olarak tanımlanan ulusal çıkara en iyi biçimde hizmet edip etmediğine bakar. O, deontolojistlerin politikanın ahlaka tabi olması gerektiği tezine karşı, ahlakın politikanın hizmetinde olması gerektiğini ileri sürer. Ekonomiyi, ahlakı, hukuku, dini kendine tabi kılar. Morgenthau, politik ahlakın seçimlerin ve eylemin sonuçlarını göz önünde tutan bir ahlak olması gerektiğini savunur. Politik ahlak, sağgörü (prudence) ahlakıdır. Sağgörü, politikada en üstün değerdir. "Sağgörü olmaksızın —yani, görünüşte ahlaksal olan eylemin eylemin sonuçlarını göz önünde bulundurmayan— hiçbir siyasal ahlak yoktur.

Mutlakçı deontolojik ahlak açısından ahlaki olmayan politik eylemler, sonuçların arzu edilir olduğunu göstermek koşuluyla ılımlı deontoloji tarafından büyük ölçüde haklı çıkarılabilir. Fakat ahlak sonuççuluk ile özdeşleştirildiğinde elleri ancak amaca uygun olmayan eylemler kirletir.

Sonuç

Politikacının ellerini temizlemek için deontolojiye getirilen alternatiflerin birçok zayıflığı vardır. Örneğin, politikada eller zorunlu olarak kirlenir iddiasını desteklemek için, müracaat edilen başlıca gerekçe, birçok siyasal ve ekonomik öğretiye —mesela Hobbes'un siyasal öğretisine, Adam Smith'in ekonomik öğretisine— temel oluşturmuş olan psikolojik egoizmdir görüşü, yani insanların veya insan gruplarının doğal olarak bencil olduğu, eylemde bulunurken hep kendi çıkarlarını düşündükleri varsayımdır. Fakat insanları harekete geçiren tek güdünün özçakar kaygısı olduğu doğru değildir. Özçakarın ne olduğu da açık değildir. Örneğin ana-babaların çocuklarının iyiliği için kendi çıkarlarını feda etmelerinde olduğu gibi, birçok özgecil davranış örnekleri de vardır. Ayrıca Rousseau gibi, bunun tam tersi, insanların doğal olarak iyi olduğu da eşit ölçüde iddia edilebilir.

İkincisi, politikacı için etik geliştirenler politikacının idealist, diğer insanlar gibi kendi çıkarlarını değil kamunun çıkarlarını düşündüğü, niyetlerinin iyi ve görüşlerinin yanılmaz olduğunu kabul eder gibidir. Onları, kötü olmaya mecbur eden, çevresinde toplananların (Weber), uyrukların (Machiavelli) bencil veya ahlaksız olmasıdır. Oysa, politikacıların sıradan insanlardan farklı olduğunu varsaymak için herhangi bir neden yoktur.

Üçüncüsü, deontolojik ahlak içinde politikacıyı kurtarma girişimleri, deontolojinin içine onunla bağdaşması imkansız gibi görünen sonuççuluğu da dahil ederler ve deontolojiyi kendi içinde çelişik bir görüş haline getirirler. Bunlardan eşik deontolojisi ve acil durumlar etiği, hangi noktada kurallara uymanın sonuçlarının vahamet eşiğini geçtiği, hangi durumların olağanüstü acil olduğu konusunda bir kriter koymaz. Bu eşik, birçok kişi için düşük olabilir, birçok kişi için de yüksek olabilir. Aynı şekilde olağanüstü acil durumlar

etiğinde hangi durumlarda en temel değerlerin ve kolektif bekanın tehdit altında olduğuna karar vermenin bir ölçütü yoktur. Empirik bilginin kesinsizliği dikkate alındığında hangi eylemin hangi sonuçları getireceği de açık değildir. En kötüsü, her zaman tartışılacak neden-etki zincirleri kurularak, küçük şeylerin büyük felaketslere yol açacağı ileri sürülerek önemsiz durumlar bile olağanüstü acil veya eşik sayılabilir ve büyük gaddarlıklar yapılabilir. Örneğin, biyolojik teorilerden hareket eden Naziler engellilerin varlığını Alman toplumunun varlığı için olağanüstü acil bir durum olarak değerlendirmiş öjenik programı çerçevesinde birçok insan kısırlaştırılmış, 200,000 kadar insana da zorunlu ötanazi uygulanmıştır. Karşılaştırılmaz değerlerin çokluğunu kabul edip ahlakın geçerlilik alanını daraltmak —örneğin, savaşta ve aşkta her şey meşrudur— veya ahlaksal mülahazaların önceliğini reddetmek ise ahlakı ortadan kaldırmak demektir.

Son olarak, realistlerin politikacılara uygun etik olarak gördükleri sonuççuluk ise birçok eleştiriye açıktır. Birincisi, sonuççuluk iyiyi doğal bir özellik olarak görür ve iyinin herhangi bir doğal özelliğe indirgenmesi George Moore'un ifadesiyle, "soruya açık"tır. Her şeye rağmen devletin güçlü, şaşaalı, zengin veya emperyal olması, ülke bütünlüğünü sağlamak, her şeye rağmen bir dinin hükümlerini egemen kılmak veya bir topluluğun refah düzeyini yükseltmek vs. gerçekten iyi midir? İkincisi, iyi bile olsa bu 'iyileri' amaçlayan deontolojik açıdan her tür yanlış eylem haklı çıkarılabilir. Üçüncüsü, bir eylemin bırakın uzun vadeli sonuçlarını kısa vadeli sonuçlarını bile hesaplamak zordur. Deontolojik etiğe alternatif olarak politikacı için en üstün yasa olarak kabul edilen "halkın güvenliği en üstün yasadır" (salus populi suprema lex) ilkesini alalım. Öyle akıl yürütebiliriz ki halkın güvenliğinin sürekli olarak gerçek veya potansiyel tehditlere açık olduğunu söyleyebiliriz. Ulusal güvenlik adına içte her tür baskıyı ve katliamı, dışta her tür saldırganlığı, emperyalizmi haklı çıkarabiliriz. (Faydacıların "en çok sayıda kişinin en büyük mutluluğu" gibi oldukça masum görünen ilkesinin bile yol açabileceği haksızlıklar ve adaletsizlikler ise bilinen bir şeydir. En iyi örneklerinden biri Machiavelli'den alıntılıdığımız ibret için masum insanların öldürülmesidir.) Hangi politikaların ve eylemlerin halkın güvenliğine hizmet ettiği de her zaman tartışma konusu olacaktır. Son olarak, sonuççu teorilere ahlak demek de zordur. Tecrübenin değişmesine bağlı olarak çeşitli şekillerde kurulabilecek neden-etki bağlantılarına bağlı olarak değişip duran bir sağgörü kuralları için ahlak demek de zordur. Bugün "yalan söylemek sonuca götürür, öyleyse yalan söyleyelim"; yarın yalan söylemenin uzun vadede sonuca götürmediğini keşfettiğimizde yalan söylemeyelim" diyebiliriz.

Sonuç olarak, politikacının ellerini serbest bırakmak için deontolojinin şu ya da bu yanını revize etmek veya siyasetçinin amaçlarının iyi olduğu varsayımıyla politikacıyı deontolojinin taleplerinden muaf tutmak kirli elleri temizlemek ve barbarlığı, haksızlığı meşrulaştırma kapısını açmak anlamına gelir. Bu sath-ı mailde yuvarlanmamak için deontolojik değerleri ve temel insan haklarını politik eylemin kesin sınırlayıcısı olarak koymak ve kirli ellere kirli demek en emin yoldur.

Kaynakça

- Berlin, I. (1980). The originality of Machiavelli. Against the current: essays in the history of ideas. Henry Hardy (Ed.). New York: The Viking Press.
- Coady, C. A. J. (2008). Messy morality: The challenge of politics. Oxford: Clarendon Press.
- Grant, R. W. (1999). Hypocrisy and integrity: Machiavelli, Rousseau, and the ethics of politics. Chicago: University of Chicago Press.
- Kant, I. (1993). Grounding fort he metaphysics of morals with on a supposed right to lie because of philanthropic concerns. 3th edition. İngilizceye çeviren: J. W. Ellington. Cambridge: Hackett Publishing Company, Inc.
- Kant, I. (1960). Ebedi barış üzerine felsefi bir deneme. Çevirenler: Y. Abadan ve S. L. Meray. Ankara: Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları.
- Machiavelli, N. (1984 / 1513). Hükümdar (İl Principe). Çeviren: S. Bağdatlı. İstanbul: Sosyal Yayınlar.
- Morgenthau, H. J. (1947). Scientific man vs. power politics. London: Latimer House Limited.
- Morgenthau, H. J. (1952). Another "great debate": The National Interest of the United States. The American Political Science Review, (46)4, 961-988.
- Morgenthau, H. J. (2006). Politics among nations: the struggle for power and peace. Revize edenler: K. W. Thompson ve W. D. Clinton. New York: McGraw-Hill.
- Nagel, T. (1979). War and massacre. Mortal questions içinde. Cambridge: Cambridge University Press.
- Platon. (1971). Devlet. Çevirenler: S. Eyüboğlu ve M. A. Cimcoz. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Ross, W. D. (2007). The right and the good. Oxford: Clarendon Press.
- Sartre, J. P. (1965) Kirli eller. Çeviren: B. Nadi.
- Walzer, M. (1988). Emergency ethics. Arguing about war içinde (33-50). New Haeven: Yale University Press.
- Weber, M. (2004) Sosyoloji yazıları. Çeviren: T. Parla. İstanbul: İletişim Yayınları.